

Ustavimo obolevnost javorov

Z izrazom tujerodne vrste poimenujemo tiste organizme, ki jih je človek prenesel v novo okolje, v katerem prej niso bili prisotni. Mnoge izmed njih pomembno prispevajo k blaginji ljudi.

Večina rastlin in živali, ki jih uporabljamo v prehrani, namreč izvira iz drugih delov sveta. Žal ima preseljevanje vrst poleg dobrih tudi svoje temne plati. V slovenskih gozdovih je bilo do danes najdenih 133 tujerodnih vrst rastlin, 158 vrst gliv in 212 vrst žuželk. Gozdarji se v okviru posebnega projekta trudimo zatreti eno izmed njih.

Gliva, ki povzroča škodo v gozdovih

Gliva *Eutypella parasitica* povzroča javorov rak in je ena izmed tujerodnih vrst bolezní, ki bi lahko povzročile večjo škodo v slovenskih gozdovih. V Evropo je bila zanesena iz Severne Amerike, kjer so jo opisali na sladkornem javoru leta 1938 v okolici Velikih jezer, to je na meji med Kanado in ZDA. Glede na starost okužen domnevajo, da je bila bolezen v Slovenijo prinesena pred letom 1960. V Sloveniji in hkrati v Evropi pa je bila prvič zabeležena šele leta 2005.

Kako gliva uničuje drevo

Bolezen lahko prizadene vse vrste javorov, v Sloveniji sta najpogostejše okužena gorski javor in maklen. Večina rakov se razvije v spodnjem – najvrednejšem delu debla, povzroči njegovo deformacijo in razgrajuje les. Mlada drevesa zaradi okužbe navadno propadejo, če pa so okužena starejša, se rak počasi povečuje več desetletij. Ker gliva razkrajja les, so okuženi javori slabše mehansko stabilni in občutljivejši za veter, sneg in žled. Navadno je v sestoji okuženih 3–5 % javorov, ponekod kar polovica osebkov.

Javorov rak je bil v evropskem prostoru prvič odkrit in verjetno prvič vnesen v Slovenijo, zato je naša dolžnost, da zmanjšamo škodljivi potencial te bolezní. Zatiranje glive je pomembno tako zaradi ekonomske kot ekološke škode, ki jo povzroča.

Vseslovenska akcija za gozdove

Temu je namenjena akcija »Skupaj ustavimo javorov rak!«, ki poteka pod okriljem projekta Life Artemis. Cilja projekta sta osveščanje in ukrepanje zaradi invazivnih tujerodnih vrst v gozdu.

Z akcijo odkrivanja in zatiranja javorovega raka želimo povezati lastnike gozdov, revirne gozdarje Zavoda za gozdove Slovenije in strokovnjake Gozdarskega inštituta Slovenije, da bi odstranili vsaj polovico z javorovim rakom okuženih dreves v Sloveniji. V okviru tega sodelovanja želimo z iskanjem in odstranjevanjem okuženih dreves znižati število okužb in tako zmanjšati škodo, ki bi nastajala zaradi širjenja te bolezní.

Bolezen v Sloveniji še ni zelo pogosta, a se vztrajno širi. Potrjenih je nekaj več kot 300 primerov, največ v okolici Ljubljane, Rogaške Slatine, Kolovrata na Tolminskem, Idrije in Murske Šume v Prekmurju. Pri nas na Krasu bolezen do sedaj še nismo zasledili, kar pa ne pomeni da tu ni prisotna.

Zgodnje obveščanje o pojavu bolezní je zelo pomembno za preprečevanje nadaljnjega širjenja glive, saj lahko s pravočasnim posekom okuženih dreves učinkovito zmanjšamo njen škodljivi potencial. Zato vas vabimo, da svoje gozdove skrbno pregledate in morebitni pojav javorovega raka sporočite lokalnemu revirnemu gozdarju ali na sežansko območno enoto Zavoda za gozdove Slovenije (tel.: 05-707-44-00). Lahko jo zabeležite tudi v spletno ali mobilno aplikacijo Invazivke (www.invazivke.si).

Matej Kravanja, ZGS, Območna enota Sežana

Foto: Nikica Ogris in Dušan Jurec

VIRI IN KORISTNE POVEZAVE

Spletni portal Invazivke, Javorov rak (*Eutypella parasitica*):

https://www.invazivke.si/vrste_zapis.aspx?zapst=18

Zavod za gozdove Slovenije, Akcija Skupaj ustavimo javorov rak!.

http://www.zgs.si/delovna_podrocja/varstvo_gozdov/skupaj_ustavimo_javorov_rak/index.html

Gozdarski inštitut Slovenije. Varstvo gozdov:

<https://www.zdravgozd.si/prirocnik/zapis.aspx?idso=318>

Brošura, Skupaj ustavimo javorov rak!. Založba

Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije:

https://www.tujerodne-vrste.info/wp-content/uploads/2018/09/Brosura_javorov-rak_www.pdf

